

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/198118,Pokaz-filmu-Powstaniec-1863.html>
02.05.2024, 16:40

Pokaz filmu „Powstaniec 1863”

27 lutego 2024 roku w Kinie Muranów w Warszawie zaprezentowaliśmy film „Powstaniec 1863” w reżyserii Tadeusza Syki. Projekcji towarzyszyła dyskusja o narodowym zrywie sprzed 150 lat z udziałem twórcy filmu i historyków.

Pokaz filmu „Powstaniec 1863” – 27 lutego 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Pokaz filmu „Powstaniec 1863” – 27 lutego 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Pokaz filmu „Powstaniec 1863” – 27 lutego 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Pokaz filmu „Powstaniec 1863” – 27 lutego 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Pokaz filmu „Powstaniec 1863” – 27 lutego 2024. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

W panelu dyskusyjnym wzięli udział: reżyser filmu Tadeusz Syka, historyk z Biura Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej prof. dr hab. Włodzimierz Suleja, ks. Tomasz Trzaska – kapelan Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL i pracownik Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN oraz Michał Górny – dyrektor Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą, rekonstruktor i specjalista od broni okresu walk powstańczych 1863–1864. W pokazie filmu uczestniczył także dr hab. Karol Polejowski, zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej.

„Powstaniec 1863” to pierwszy od 30 lat film opowiadający o powstaniu styczniowym. Fabuła skupia się wokół postaci księdza Stanisława Brzóska, nazywanego „Duchem”, który był dowódcą oddziału i naczelnym kapłanem powstania.

Opowieść rozpoczyna się w 1920 roku, na chwilę przed Bitwą Warszawską. Jeden z obecnych w koszarach żołnierzy okazuje się być weteranem Powstania Styczniowego, który wspólnie z księdzem Brzóska walczył w drugiej połowie XIX wieku przeciwko carskiej Rosji.

Powstanie styczniowe zostaje przedstawione z perspektywy księdza Brzóska. 22 stycznia 1863 roku, w dniu wybuchu narodowego zrywu, ksiądz Brzóska staje na czele oddziału, który przeprowadza zakończony sukcesem atak na rosyjski garnizon wojskowy. Duchowny zostaje mianowany oficerem i naczelnym kapłanem. Wkrótce tropem ks. Brzóska rusza płk. Maniukin zwany „Katem Podlasia”, ale przez najbliższe dwa lata polski bohater pozostanie nieuchwytny siejąc popłoch wśród wojsk Imperium Rosyjskiego i dając polskiemu społeczeństwu nadzieję na wydostanie się spod carskiego zaboru.

* * *

Instytut Pamięci Narodowej dba o pamięć o tych, którzy walczyli i cierpieli za niepodległą i suwerenną Polskę, a po wojnach wrócili do cywilnego życia, często nie otrzymując należnego uznania i szacunku. Co roku udzielane są dotacje celowe oraz przyznawane świadczenia pieniężne na pokrycie kosztów sprawowania opieki nad grobami weteranów w myśl ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski.

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięci Narodowej prowadzi ewidencję grobów weteranów znajdujących się zarówno na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak i poza jej granicami. Do grobów weteranów zaliczać się mogą mogiły osób walczących o odzyskanie niepodległości Polski lub w obronie niepodległości i granic suwerennej RP, biorących udział w wojnach, działaniach zbrojnych i niepodległościowych oraz powstaniach narodowych w okresie od 1768 r. do 1963 r. Ponadto groby

funkcjonariuszy cywilnych władz powstań narodowych, administracji podziemnego Państwa Polskiego w okresie wojny 1939–1945, członków władz i Rządu RP na uchodźstwie w latach 1939–1990, podziemnych niepodległościowych organizacji cywilnych w latach 1945 –1956.

Obecnie ewidencja obejmuje ponad 7600 miejsc spoczynku tych, którzy swoją postawą oraz walką o niepodległą i suwerenną Ojczyznę przyczynili się do wyzwolenia Narodu Polskiego. Z tygodnia na tydzień te liczby stale rosną. Aktualnie w ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski znajdują się 832 mogiły uczestników powstania styczniowego. Od 2019 roku przeprowadziliśmy remonty 87 miejsc spoczynku uczestników powstania styczniowego Odnowiliśmy m.in.:

• **Grób Adolfa Białokoza na Cmentarzu Farnym w Białymstoku**

Adolf Białokoz, urodzony 4 grudnia 1824 roku, zmarł 11 stycznia 1903 roku, był Naczelnikiem Miasta Białegostoku podczas powstania styczniowego. Został aresztowany przez władze carskie w nocy z 23 na 24 czerwca 1863 roku. Wrócił do Białegostoku w 1879 roku, po szesnastu latach zesłania.

[Poświęcenie nagrobka odrestaurowanego staraniem Oddziałowego Biura Upamiętniania w Białymstoku nastąpiło 22 stycznia 2024 roku.](#)

• **Grób Bronisława Kopystyńskiego na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie**

Bronisław Kopystyński h. Leliwa urodził się w 1844 roku. W czasie powstania styczniowego brał udział w bitwach pod Kaniwołą, Żyrzynem oraz Fajstławicami (lipiec–sierpień 1863 roku). Podczas bitwy pod Fajstławicami został ranny. Dostał się do niewoli rosyjskiej i został zesłany do Tomska na trzy lata, skąd powrócił. Dożył niepodległości, zmarł 25 czerwca 1924 roku.

[Poświęcenie nagrobka odrestaurowanego staraniem Oddziałowego Biura Upamiętniania w Krakowie nastąpiło 22 stycznia 2024 roku.](#)

• **Kwaterna Weteranów 1863 roku w Poznaniu**

Stan kwatery powstańców styczniowych na Cmentarzu Garnizonowym na Cytadeli w Poznaniu uległ w minionych latach znacznemu pogorszeniu. Odpowiadając na apele społeczne w 160. rocznicę wybuchu powstania styczniowego Instytut Pamięci Narodowej sfinansował wymianę 30 pochodzących z 1963 roku nagrobków. Nowe pomniki wykonano ze szwedzkiego granitu wg projektu prof. Konstancji Pleskaczyńskiej. Postawiono również pomnik dla powstańca Ignacego Przybyszewskiego. Przy okazji przeprowadzonej kwerendy archiwalnej zweryfikowano część danych dotyczących bohaterów, stąd też na nowych nagrobkach znajdują się skorygowane daty i nazwiska. Wszystkie prace prowadzone były pod fachowym nadzorem Miejskiego Konserwatora Zabytków oraz przy wielkiej otwartości Zarządu Zieleni Miejskiej.

• **Grób Józefa Nowakowskiego**

Józef Nowakowski urodził się ok. 1843 roku, zmarł 23 maja 1926 roku w Lubieniu Kujawskim. Znajdujący się na cmentarzu parafialnym w Lubieniu Kujawskim grób został wyremontowany w 2022 roku.

24 stycznia 2023 roku odbyła się uroczystość przekazania mogiły pod opiekę wychowanków oraz pedagogów Szkoły Podstawowej im. harcmistrza Janka Bytnara „Rudego”. Na nagrobku bohatera umieszczono tabliczkę „Grób Weterana”.

• **Grób Napoleona Malickiego**

Napoleon Malicki urodził się ok. 1843 roku, zmarł 31 maja 1923 roku w Bydgoszczy. Grób znajdujący się na cmentarzu parafialnym przy ul. Artyleryjskiej w Bydgoszczy został wyremontowany w 2023 roku.

- [**Grób Wojciecha Krasnodębskiego** na cmentarzu parafialnym w miejscowości Seroczyn, gm. Wodynie, pow. siedlecki, woj. mazowieckie.](#)
- [**Grób Jana Penksyka** na cmentarzu w Janowcu nad Wisłą.](#)
- [**Grób Zygmunta Śmieciuszewskiego** na cmentarzu parafialnym w miejscowości Księżpol pow. biłgorajski, woj. lubelskie.](#)
- [**Grób Andrzeja Stafisza** zlokalizowany na cmentarzu parafialnym we Frampolu \(sektor B\), pow. biłgorajski, woj. lubelskie.](#)
- [**Grób Szymona Typczyńskiego** na cmentarzu parafialnym w miejscowości Wojsławice, pow. chełmski, woj. lubelskie.](#)
- [**Grób Władysława Bine** na cmentarzu parafialnym w miejscowości Targowisko gm. Zakrzew, pow. lubelski.](#)
- [**Grób Antoniego Pikarskiego** na cmentarzu w Oliwie – prawdopodobnie jedyna zachowana mogiła weterana Powstania Styczniowego w całym Gdańsku.](#)
- [**Grób Jakuba Śliża** na cmentarzu parafii pw. Przemienienia Pańskiego w Żywcu.](#)
- [**Grób Zenona Bolesława Kuleszy** na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.](#)
- [**Grób Teodora Zmijewskiego** na cmentarzu rzymskokatolickim tzw. nowym, w miejscowości Górzno pow. garwoliński, woj. mazowieckie.](#)